

Fuskdebatten: Studenter har all anledning att oroa sig

Nittonhundraåtjugoåttio stängdes hela avgångsklassen vid lärarutbildningen i Härnösand av för "fusk" efter att ha mutat utbildningens vaktmästare med 500 kronor för att lämna ut provuppgifterna till avslutningsprovet. Fusk i utbildningssammanhang är alltså inget nytt. Det räcker att ha läst Strindberg, Tegner, Piraten eller Krusenstierna för att konstatera detta.

Att problemet är gammalt innebär inte att vi bör ta lätt på problemet? Akademiska institutioner måste skapa garantier för att de som lämnar olika utbildningar med examina också har motsvarande kvalifikationer. Det gör man bland annat med prov och olika kursuppgifter. Studenter måste ha skyldighet att genomföra utbildningarna på ett sådant sätt att de får den kunskap och kompetens som examen kräver. Då får de inte fuska när de testas.

Akademiska institutioner har också skyldigheter och studenter har rättigheter. Till lärosätenas skyldigheter hör rimliga åtgärder som underlättar för studenter att skilja på hederligt arbete och fusk. Vår forskning i projektet "Lånta Fjädrar" tyder på att detta inte är så enkelt som det låter. Det material vi arbetar med visar en enighet bland lärare och studenter om att det är fusk att köpa, ladda ner, eller låna hela texter och lämna in som sina egna eller att smugla in fuskappar. Sen upphör enigheten såväl mellan lärare som studenter. Föreställningar om fusk verkar vara lokala och beroende av konventioner i olika ämnen, hur man ser på lärande, hur man anser att examinationer bör utformas och vilka yttre förhållanden som kan accepteras som ursäkt. Detta gör det extremt svårt för studenter som vill vara ärliga att veta hur de skall bete sig.

Såväl beslut i disciplinnämnder som yttrande från lärare visar på svårigheter när det gäller att avgöra vem som är fuskare. Ett problem är de många sätt examination genomförs på. Vad innebär det att göra en individuell hemtentamen? Är det en slags salstentamen utan hjälpmedel men genomförd i hemmet? Vad innebär det att skriva ett första utkast till en text? Måste studenten ändå ha med alla referenser och markerat all citerad text? Vad innebär det att samarbete är tillåtet men att inlämningsuppgiften skall var individuell? Det finns en övertro på att enkla instruktioner räcker för att tala om för studenten vad som gäller. Ibland som när det gäller samarbete kan studenter hamna i situationen att reglerna för examinationen står i direkt motsättning till formerna för lärande som används i deras utbildning och de färdigheter de förväntas lära sig där. För studenter kan regler dessutom framstå som ytterligt artificiella som till exempel när det är tillåtet att samarbeta två och två vid en gemensam laboration men inte att konferera med andra grupper eller när det är tillåtet att ta handledning av en bok eller lärare men inte en kurskamrat.

Det finns också gott om föreställningar om studenters förmåga som påverkar om de riskerar att kallas för fuskare. En del anmälningar utgår från att dagens studenter inte kan memorera långa textavsnitt, något som var ett självklart inslag förr då recitationen var en vanlig examinationsform och fortfarande i många länder. Däremot förväntas de kunna avgöra var gränsen till allmän kunskap går eller när en text är tillräckligt bearbetad för att passera som parafra eller sammanfattning trots att studier av akademiskt skrivande visar att sådana avgöranden kräver lång träning och att många lärt sig att det räcker att byta ut ord för att en text skall bli studentens egen.

Införandet av detekteringssystem för att stoppa plagiering förefaller illustrativ för hur man ser på rättigheter och skyldigheter i akademisk utbildning just nu. System som Urkund används för att upptäcka om studenter har tagit text från en annan författare utan att citera och för att avskräcka dem. Skyldigheten att fånga fuskare betonas snarare än skyldigheten att lära studenter att skriva

akademiska texter. Det kommer säkerligen att ge effekt. Fler studenter fångas och fler kommer att avskräckas. Men kommer fler studenter lära sig det som behövs genom en sådan praktik.

Studenter vi möter när vi presenterar forskning om fusk säger att de behöver veta var gränserna går. Med tanke på att de riskerar avstängning och förlust av studiemedel förefaller det vara en rimlig rättighet. När det gäller plagiering visar forskning att detekteringssystem kan användas som ett stöd i handledning av studenter för att påvisa brister i deras skrivande. Det kräver naturligtvis att tillräckliga resurser satsas på handledning kring skrivande. Då måste tyngdpunkten i fuskdebatten flyttas från lärosätens skyldighet att anmäla fuskare till deras skyldighet att utbilda studenter som inte behöver eller vill fuska.

Lars-Erik Nilsson, doktorand
Torgny Ottosson, professor i pedagogik
Anders Eklöf doktorand
Högskolan Kristianstad